

Asia: KAA 5/2024 vp Turkistarhaus historiaan - Oikeudenmukainen siirtymä turkistarhattomaan Suomeen, ti 18.3. klo 10 (KAA 5/2024)

Eduskunta
Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

Asiantuntijalausunnon esittäjä: Hanna Lempinen

Luken asiantuntijalausunto

1 Johdanto

Kiitän mahdollisuudesta lausua turkistarhauksen siirtymäajalla kieltämiseen tähtäävästä kansalaisaloitteesta ”Turkistarhaus historiaan – Oikeudenmukainen siirtymä turkistarhattomaan Suomeen”.

Tilasto- ja tutkimustiedon valossa jaan kansalaisaloitteen jättäjien tilannekuvan turkistarhauksen kansantaloudellisesta merkityksestä. Vastaavasti pidän kansalaisaloitteessa esitettyjä eläinten hyvinvointiin ja turkistarhauksen aiheuttamaan pandemiariskiin liittyviä perusteluja turkistarhauksen kieltämiseksi tutkimustietoon perustuvina ja siten painavina. Tässä lausunnossa keskityn kuitenkin kansalaisaloitteessa keskeisiin turkisaralan oikeudenmukaiseen siirtymään liittyviin näkökulmiin.

2 Lausunto

Turkistarhaus ei ole enää kansantaloudellisesti merkittävä elinkeino

Turkistarhausta koskevan nykykeskustelun ymmärtäminen edellyttää suomalaisen turkistarhauksen elinkeinohistorian ymmärtämistä, sillä julkisissa keskusteluissa turkistarhausta perustellaan edelleen argumenteilla, jotka pohjautuvat alan huippuvuosikymmenten merkitykseen suomalaisessa alue- ja kansantaloudessa.

Suomalaisen turkistarhauksen juuret ulottuvat 1900-luvun alkupuolelle, mutta talouden ja työllisyyden kannalta merkittävä elinkeino turkistarhauksesta tuli vasta 1960-luvun jälkeen valtion määrätietoisien maaseutu- ja elinkeinopolitiikan seurauksena [1, 2]. Arvioiden mukaan turkistarhauksen huippuvuosina 1980-luvun Suomessa oli enimmillään jopa 6000 turkistarhaa, ja turkisaralan arvoketjut työllistivät tuolloin jopa 20 000 ihmistä [3].

Vuosikymmenten saatossa turkistarhauksen työllistävä ja taloudellinen merkitys ovat supistuneet murto-osaan näistä luvuista. Turkisaralan etujärjestön FIFURin viimeisimpien tunnuslukujen valossa turkisaralan arvoketjut työllistivät arviolta 1420 henkeä [4], ja Ruokaviraston kaikkia suomalaisia turkistarhoja koskeviin lintuinfluenssaseurantatutkimuksiin osallistui vuonna 2024 enää 261 turkistarhaa [5]. On kuitenkin huomioitava, että turkistarhaus on alueellisesti hyvin keskittynyttä, minkä vuoksi ala on joissain maaseutukunnissa edelleen merkittävä työllistäjä ja paikallinen elinkeino [6].

Turkisaralan etujärjestö FIFURin vuoden 2023 tilastojen mukaan turkisaralan viennin arvo oli 303 miljoonaa euroa ja alan vero- ja sosiaaliturvamaksukertymä oli

yhteensä 39 miljoonaa euroa [4]. Samaan aikaan turkisalaa on tuettu yli 80 miljoonalla eurolla pelkästään viimeisen viiden vuoden aikana koronapandemian ja turkistarhojen lintuinfluenssatartuntojen vuoksi [7, 8].

Kansalaisaloitteen jättämisen jälkeen sekä turkisalaaan kohdistuvat asenteet ja sen säätely eurooppalaisissa vertailumaissa ovat edelleen tiukentuneet. Nykymuotoista turkistarhausta vastusti Taloustutkimuksen kyselyssä vuonna 2023 jo 83 prosenttia suomalaisista [9]. Kansalaisaloitteen jättämisen jälkeen myös yhä useampi eurooppalainen maa on kieltänyt turkistarhauksen siirtymäajalla [10]. 1,5 miljoonaa allekirjoitusta kerännyt, turkistarhauksen EU:ssa kieltämään pyrkivä eurooppalainen kansalaisaloite on nyt EU:n komission käsittelyssä. Komissio on ilmoittanut, että käsittelyn yhteydessä tullaan harkitsemaan sekä turkistarhauksen että turkistuotteiden myynnin kieltämistä siirtymäajalla koko Euroopan unionin alueella [11].

Yllä esitettyjen lukujen valossa turkistarhausta ei voi enää pitää kansantaloudellisesti merkittävänä tai suomalaisessa yhteiskunnassa laajaa kannatusta nauttivana elinkeinona. Turkisalan taloudellisten tunnuslukujen kehityksen, yhteiskunnallisten asenteiden ja alaan liittyvien terveydellisten riskien valossa on vaikea myöskään hahmottaa kehityskulkua, jonka seurauksena turkisalan taloudellinen merkitys kasvaisi tai edes pysyisi ennallaan.

Tätä taustaa vasten näen aloitteessa esitetyn turkistarhauksen kieltämisen siirtymäajalla ja tarhaajille ja tarhauksesta riippuvaisille alueille perustettavan luopumistukijärjestelmän parhaana keinona turvata turkisalalla työskenteleville henkilöille ja turkisalasta verotuloja saaville kunnille mahdollisuus siirtyä hallitusti taloudellisesti kestävämpiin ja kannattavampiin elinkeinoihin.

Vertailukohtana turvealan oikeudenmukainen siirtymä

Mahdollista vertailukohtaa sille, mitä turkistarhauksen kieltäminen kohtuullisella siirtymäajalla tai vaihtoehtoisesti siirtymäpäätöksen tekemättä jättäminen voisi tarkoittaa, on mahdollista etsiä suomalaista turvealaa koskevasta siirtymäpolitiikasta.

Päätös luopua turpeen energiakäytöstä hallitusti siirtymäajalla tehtiin Suomessa vuonna 2019. Turkistarhaukseen verrattuna turvetuotantoa voi pitää merkittävämpänä niin työllisyysvaikutusten, verotulojen kuin huoltovarmuuden näkökulmasta arvioituna. Alueellisesti tärkeää elinkeinoa koskeva siirtymäpäätös on siis tutkimustiedon niin edellyttäessä pystytty Suomessa tekemään myös aiemmin.

Turpeen energiakäyttöä koskeva siirtymäpäätös on kuitenkin myös esimerkki siitä, mitä liian myöhään aloitetusta siirtymäpolitiikasta voi seurata. Vuoden 2019 hallitusohjelman linjauksen mukaan turpeen energiakäytöstä olisi luovuttu hallitusti ensin puolittamalla turpeen energiakäyttö vuoteen 2030 mennessä. Siirtymäajan tavoitteena oli varmistaa, että turpeen energiakäytöstä luopuminen tapahtuisi alueellisesti ja sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla [12].

Käytännössä Suomen päätös luopua turpeen energiakäytöstä kuitenkin tehtiin tuottajille hallitun siirtymän turvaamisen näkökulmasta liian myöhään. Vuoden 2020 aikana nopeasti nousseet EU:n päästökauppahinnat tekivät turpeesta

voimalaitoksille liian kallista, minkä seurauksena turpeen käyttö energiantuotannossa käytännössä yli puolittui tavoitteen saavuttamiseksi varatun vuosikymmenen sijaan jo parissa vuodessa [13].

Turpeen kysynnän romahtamisen seuraukset etenkin turvealan pienyrittäjille olivat rajut: jo tehtyjä toimitussopimuksia purettiin, ja pahimmillaan tuotantoalueisiin ja -koneisiin tehdyistä pitkän tähtäimen investoinneista jäi monelle suuria velkoja. Muutoksen hallitsematon nopeus ja tukipolitiikan puute aiheuttivat taloudellisten menetysten lisäksi valtavasti huolta, epävarmuutta ja inhimillistä hätää. EU:n oikeudenmukaisen siirtymän rahaston JTF-tuet ovat tukeneet alueita korvaavan taloudellisen toiminnan synnyttämisessä, mutta suoraan turvetuotannossa työskennelleistä EU-tuista on tähän mennessä hyötynyt vain harva [14, 15].

Turvealan siirtymäpolitiikan ja etenkin sen epäonnistumisten kautta on mahdollista tarkastella myös turkistarhauksen mahdollisia tulevaisuudenpolkuja. Riittävän ajoissa tehty siirtymäpäättös voi parhaimmillaan mahdollistaa turkistarhauksesta elantonsa saavien henkilöiden, yhteisöjen ja alueiden hallitun siirtymän korvaaviin, alueen ominaispiirteille sopiviin vaihtoehtoihin ja uusiin elinkeinoihin. Suunnitelmallinen siirtymäpolitiikka mahdollistaa alalta poistuvien turkistuottajien kokemien taloudellisten menetysten korvaamisen, entisten turkistarhaajien uudelleenkoulutuksen ja -työllistymisen ja uuden yritystoiminnan tuen sekä alueiden elinkeinorakenteen pitkäjänteisen monipuolistamisen.

Turkistarhauksesta luopumista tukevan siirtymäpolitiikan talous-, työllisyys- ja oikeudenmukaisuushyötyjen saavuttaminen edellyttää kuitenkin sitä, että siirtymäpäättös on tehty riittävän ajoissa siihen, että siirtymätoimet on mahdollista toteuttaa ennen alaan liittyvien riskien realisoitumista.

Vaihtoehtoisesti siirtymäpäättöksen tekemättä jättäminen tarkoittaa turkistarhauksen jatkumista markkinaehtoisesti. Käytännössä markkinaehtoisuus on koronapandemian ja turkistarhojen lintuinfluenssatartuntojen poikkeusvuosia edeltäneiden vuosikymmenien aikana tarkoittanut turkistarhojen vähenemistä keskimäärin noin 50 tarhan vuositahtia [16].

Ilman poliittista siirtymäpäättöstä turkistarhauksen, siitä riippuvaisten alueiden ja sitä työkseen harjoittavien henkilöiden tulevaisuudennäkymät määrittävät turkisten kysyntä kansainvälisillä markkinoilla, tartuntatautien tarhoilla aiheuttamat riskit sekä mahdollisesti ylikansalliset poliittiset päätökset. Siirtymälinjauksen puuttuessa turkisalaa on varauduttava tukemaan erilaisin mekanismein myös jatkossa. Valtiontalouden säästölinjan edelleen jatkuessa suhteellisen pienelle turkisalalle kohdentuvien tukien yhteiskunnallinen hyväksyttävyyys voi vaarantua. Turkiselinkeinon harjoittamiseen liittyvät riskit kantavat viime kädessä yksittäiset elinkeinonharjoittajat ja turkistarhauksesta riippuvaiset kunnat.

Turkisan oikeudenmukaisen siirtymän edellytykset

Oikeudenmukaisella siirtymällä tarkoitetaan elinkeinon hallittua alasajoa tavalla, joka pyrkii minimoimaan siirtymän kohteena olevien alueiden ja yksilöiden kokemat haitat ja luomaan poistuvien taloudenalojen tilalle uutta, kestävyysreunaehdot huomioivaa taloudellista toimintaa, jonka siirtymäpolitiikan kohteena

olevat myös kokevat mielekkäiksi itselleen.

Siirtymän koetulla oikeudenmukaisuudella on sekä itseisarvoinen että välineellinen merkitys. Toisaalta valtiolla voi nähdä olevan eettinen velvollisuus korvata haittoja, joita sen muuttuneista poliittista linjauksista aiheutuu. Näin on etenkin turkistarhauksen kaltaisen elinkeinon kohdalla, joka aikanaan perustettiin juuri valtion johdonmukaisella tuella. Toisaalta epäoikeudenmukaiseksi ja epäjohdonmukaiseksi koettu siirtymäpolitiikka voi heikentää luottamusta valtioon, demokratiaan ja tuleviin politiikkatoimiin.

Onnistuneiden ja oikeudenmukaiseksi koettujen siirtymien edellytyksenä on tutkimuskirjallisuudessa pidetty 1) valtion harjoittamaa johdonmukaista siirtymäpolitiikkaa, 2) siirtymän kohteena olevien tosiasiallista osallistamista siirtymätoimien suunnitteluun ja toimeenpanoon, 3) siirtymän aiheuttamien haittojen ja menetysten tunnistamista ja 4) näiden menetysten asianmukaista ja oikea-aikaista korvaamista niille, joita haitat koskettavat [14].

Kansalaisaloitteessa esitetyt vaatimukset kohtuullisesta siirtymäajasta ja tarhaajille kohdennetun luopumistukijärjestelmän perustamisesta ovat siten oikeudenmukaisia siirtymiä koskevan tutkimustiedon näkökulmasta perusteltuja. Tuottajille tarpeellisen kohtuullisen siirtymäajan yksiselitteinen määrittely on kuitenkin käytännössä haastavaa, sillä elinkeinonharjoittajien välittömät toiveet ja tarpeet ja turkistarhaukseen liittyvien terveydellisten ja taloudellisten riskien torjuminen asettavat aikajänteen määrittelylle keskenään ristiriitaisia vaatimuksia. Turvetuotannon viivästyneen siirtymäpäättökseen seuraukset kuitenkin osoittavat etupainotteisin ja ennakoivan siirtymäpolitiikan tärkeyden.

Tarhaajille kohdennettavan luopumistuen tarkoituksena on mahdollistaa turkistarhauksen lopettaminen ja siirtymä uuteen elinkeinon ilman kohtuuttomia taloudellisia tappioita. Elinkeinonharjoittajille ja alueille kohdentuvan suoran rahallisen tuen lisäksi tärkeitä oikeudenmukaisen siirtymän toimeenpanemisen keinoja ovat myös uudelleen koulutusta ja -työllistymistä sekä kunta- ja aluetason elinkeinorakenteen monipuolistumista tukevat mekanismit. Aluetaloudellisella tasolla siirtymätoimet on mahdollista ja suotavaa suunnitella siten, että ne tukevat muiden kansallisten ja EU-tason politiikkaohjelmien sekä alue- ja maaseutupoliittisten tavoitteiden saavuttamista.

Sekä koetun oikeudenmukaisuuden että turkistarhaajille tarjottavien luopumistukien tarkoituksenmukaisuuden näkökulmasta on ensiarvoisen tärkeää, että tarhaajat otetaan varhaisessa vaiheessa mukaan siirtymätoimien suunnittelua ja toimeenpanoa koskevaan keskusteluun. Tämän keskustelun tulee olla aidosti osallistavaa ja kuuntelevaa, minkä vuoksi myös sille on varattava siirtymäprosessissa riittävä aika.

Luopumiskorvausjärjestelmää suunniteltaessa on huomioitava, että vapaaehtoiset luopumiskorvaukset alalta omaehtoisesti poistuville voivat helpottaa yksittäisten elinkeinonharjoittajien tilannetta, mutta ne eivät poista turkistarhaukseen liittyviä toimiala- ja kuntatason taloudellisia ja terveydellisiä riskejä. Vapaaehtoiset, yksittäisille elinkeinonharjoittajille kohdentuvat tuet eivät myöskään palvele kunnan ja alueen elinkeinorakenteen suunnitelmallista uudistamista.

Vaikka taloudellisilla menetyksillä ja niiden korvaamisella on oikeudenmukaisessa siirtymässä keskeinen rooli, on kuitenkin huomioitava, että

elinkeinojen merkitykset niitä harjoittaville ihmisille, yhteisöille ja alueille eivät pelkisty vain rahassa mitattaviin menetyksiin. Turkistarhaus on monelle harjoittajalleen ylisukupolvinen ja syvästi merkityksellinen elinkeino, jonka ympärille kietoutuvat kokonaisten perheiden ja yhteisöjen identiteetit ja elämäntavat. Niistä luopumisen aiheuttamaa surua ja murrosta ei missään tilanteessa tule väheksyä.

Lähteet:

- [1] Lempinen, H. (2025). State imperatives and hopeful futures in outside lobbying campaigns: A case study on sunseting industries in Finland. *Futures* 167, s. 2. <https://doi.org/10.1016/j.futures.2025.103561>
- [2] Karkinen, K. (2009). Sitkeä sissi: Turkistarhaaja yhteiskunnan muutoksessa. Joensuun yliopisto. <https://erepo.uef.fi/server/api/core/bitstreams/d2c40398-04b0-4d8c-a88b-c0d1f53939b5/content>
- [3] Heikkilä, L. (2024). Turkistarhaus on verrattain tuore elinkeino – Suomen turkishistoriaan mahtuu hylkeitä, majavia ja oravia, jopa kissoja ja koiria. Suomenmaa 19.9.2024.
- [4] FIFUR (2024). Tilastot 2024. <https://fifur.fi/en/statistics-2024>
- [5] Ruokavirasto (2024). Lintuinfluenssaseuranta turkistarhoilla 2024. <https://www.ruokavirasto.fi/elaimet/elainten-terveys-ja-elaintaudit/elaintaudit/turkiselaimet/lintuinfluenssaseuranta-turkistarhoilla-2024/>
- [6] Vinnari, E. (2022). Selvitys turkistarhauksen nykytilasta ja tulevaisuuden vaihtoehdoista. https://cris.tuni.fi/ws/portalfiles/portal/82168112/Animalia_Exit_raportti_EijaVinnari_full.pdf
- [7] YLE (2025). Valtio maksaa turkistarhoille yli 50 miljoonaa euroa korvauksia lintuinfluenssan takia lopetetusta eläimistä. <https://yle.fi/a/74-20077007>
- [8] Animalia (2022). Turkisala saanut koronatuokea 33 miljoonaa. <https://animaliamedia.fi/turkisala-saanut-koronatuokea-33-miljoonaa/>
- [9] Animalia (2023). Nykymuotoista turkistarhausta vastustaa 83 % kansalaisista. <https://animalia.fi/2023/11/09/nykymuotoista-turkistarhausta-vastustaa-83-kansalaisista-tayskiellon-kannatus-kasvanut-11-prosenttiyksikkoa/>
- [10] Animalia (2025). Turkistarhauskiellot maailmalla. <https://animalia.fi/elainten-oikeudet/turkistarhaus/turkistarhauskiellot-maailmalla/>
- [11] Euroopan komissio (2024) ECI Fur Free Europe. https://food.ec.europa.eu/animals/animal-welfare/eci/eci-fur-free-europe_en
- [12] Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161931>
- [13] Laasasenaho, K., Palomäki, A., & Lauhanen, R. (2022). A just transition from the perspective of Finnish peat entrepreneurs. *Mires and Peat* 28. <https://doi.org/10.19189/MaP.2022.OMB.557>
- [14] Lempinen, H. & Vainio, A. (2022). Selviääkö tästä mitenkään? Turpeesta elantonsa saavien kokemukset suomalaisen turvepolitiikan oikeudenmukaisesta siirtymästä. *Terra* 134:3. <https://terra.journal.fi/article/view/113497/73020>
- [15] Lempinen, H. (2023). Pohjoissuomalaisen turvesiirtymän koettu energiamaisema. *Alue ja ympäristö* 52:2. <https://aluejaymparisto.journal.fi/article/view/129036/89955>
- [16] Karhula, T., Latukka, A. & Rekilä, T. (2008). Turkistilojen talous ja alan merkitys sekä tulevaisuuden näkymät Suomessa. *MTT:n selvityksiä* 160. <https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/442277/mtts160.pdf?sequence=1&is>

Allowed=y

3 Lausunnon tiivistelmä

Turkistarhausta ei voi enää pitää kansallisesti merkittävänä elinkeinona, mutta sen harjoittamisella on paikallisesti edelleen tärkeä taloudellinen ja sosiokulttuurinen merkitys. Turkistarhauksen taloudellisten tunnuslukujen kehityksen, yhteiskunnallisten asenteiden muutoksen ja alaan liittyvien pandemiariskien valossa on vaikea hahmottaa kehityskulkua, jonka seurauksena turkisalan taloudellinen merkitys kasvaisi tai edes pysyisi ennallaan. Tätä taustaa vasten turkistarhauksen kieltäminen siirtymäajalla ja turkistarhaajille ja tarhauksesta riippuvaisille alueille kohdennetun tukijärjestelmän perustaminen ovat paras keino turvata tarhaajille ja turkistarhauksesta tuloja saaville kunnille mahdollisuus siirtyä hallitusti taloudellisesti kestävämpiin ja kannattavampiin elinkeinoihin. Turvealan viivästyneen siirtymäpäätöksen taloudelliset ja inhimilliset seuraukset osoittavat etupainotteisen, johdonmukaisen, osallistavan ja oikeudenmukaisen siirtymäpolitiikan tärkeyden. Siirtymäpolitiikan puuttuessa turkiselinkeinon liittyvät riskit kantavat viime kädessä yksittäiset elinkeinonharjoittajat.

Jani Lehto

Johtaja, biotalous ja ympäristö

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 13.03.2025 klo 16:04:04.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:
 Hanna Lempinen
 Hanna Lempinen, Hanna Lempinen

Liitteet:

Tiedoksi: